

Future-proofing our children

Tiisezo 1

Toho ya Tuto: Butokwa bwa babusi ba si Roma

Buka ya Bashemi

Sikolo sa la Sunda sa mwa malapa

Balatiwa Bashemi

Mu amuhelwa kwa tuto ya “**Butokwa bwa babusi ba si Roma**” ya sikolo sa tiisezo 1. Pampili ye, imi tusa hainyani ka mo, muswanel ku fela tuto ye:

Mo muswanela ku itukiseza ni fa tuto ye

Ze tatama ki zeñwi zeo mu swanela ku ezeza mwa ku itukiseza ni ku fela tuto ye.

Muhato	Sa kuezwa
1.	Mu kena fa likepe la Keleke ya ba Apositola ba Banca, ka ku sebelisa likepe le fa WhatsApp: https://bit.ly/3NACSSHS
2.	Mu be ni lisebeliso ze tatama kuli mu kone ku tukiseza kufa hande tuto: • Bibebe • Ma pampili a likisizwe kale a tuto ye. • Buka mwa sebeleza mwanana, lopitoloto ni lipendiso za banana, ni zeñwi cwalo. • Video ye lukisizwe, ye kona ku sebeliswa ku ekeza fa halimu a tuto (ha ku konahala) • Katekisma ni buka ya lipuzo ni likalabo (Kwa banana ba bali mwa lotopa za Tiisezo) Mamela: 2.1: Nako yende yakufa tuto ki la Sunda ka kusanani, ka samulaho a sebelezo, sina banana ha ba fiwanga lituto ka nako yeo. 2.2: Mukupiwa ku eza tuto ye bukuswani ha ku konahala, ka ku hupula nako nyana yeo banana ba kona ku teezeza ni ku utwisisa hande. (Mu sike mwa bulela ze sa a mani tuto) ya mwanana – Mina ki mina mu ziba ahulu mwana mina ni ku fita. <i>Ka mulao, sikolo sa la Sunda hasi swaneli ku fitelela mizuzu ye mashumi a mane nito tu keta lizoho (45 minutes).</i> 2.3: Lituto li kau hanyizwe ka itopa (Sikolo sa la Sunda, Taelo ya silumeli ni Tiisezo - SS1, RI1 or Confirmation). 2.4: Mulizeze kapa ku ikopanya ni muluti wa ba sikolo sa la Sunda ha mu tokwa tuso kwa lisebeliso ze bulezwi.
3.	Mu lapele (Mubone tapelo ye ñozwe, kwa mafelelezo) mi mukupe Mulimu kuli ami eze sisebeliso mwa kufa tuto ye, ka mwa latela Yena.
4.	Mu eze sibaka sa tuto kuba se sinzi hande (ku sina lilata) foo mina ni mwanana mu bani ni buino bo buswana. Ka mutala: Mu ine fa lishasha/ fa museme kapa fa lipula ku potoha tafule
5.	Mu bale tuto ye lukisizwe. Mu kutele ku ibala hape kuli mui utwisise hande. Mu buhe video ya tuto kuli mube ni kutwisiso hande ya tuto.
6.	Mu iñolele tu ñusanyana twa butokwa to mubata ku hupula ha mufa tuto.

Mufe tuto ya Sikolo sa la Sunda mwa mwa malapa

Mo kuswanehela ku itukiseza ni fa tuto ye

Lu zwela pili ku mifa mikwa, yeo muswanela ku itukiseza ni ku fa tuto ye.

Muhato	Sa kueza
7.	Mu utwisise butokwa bwa tuto, yeo mwanana a swanezi ku mamela ni ku sa libala.
8.	Mu fe mwana mina tuto ye, ka ku mukandekela likande la tuto. Mu kona ni haiba ku mu balela likande le ha mu tabela.
9.	Mu supeze mwana mina video, mi muketele butokwa mwa tuto ye.
10.	Mu bulelele ni ku susuweza mwana mina kuli a eze musebezi o mwa buka ya hae, ya sikolo sa la sunda. (Nina ni lata ku)
11.	Mu lapele kapa mu kupe mwanana kuli a lapele kaku kwala tuto.

Lisebeliso ze fumaneha ku amana in Sikolo sa mwa malapa

Ze tatama ki lisebeliso ze kona ku ekeza ni ku tiiseza butokwa bwa tuto:

1. Mu eze WhatsApp chat tuto ye ni mabasi amanwi a sikolo sa la sunda.
2. Mu ambole ni bashemi ba banwi kuli mube ni kutwisiso ku amana ni tuto pili mu sika ifa kale ku mwana mina.
3. Mu be baba lukuluhile, ku batisisa litaba zemwi ku amana ni tuto ye.

Tuto

Toho ya tuto	Butokwa bwa mubusi wa Roma Constantine
Timana ya Bibebe	Ha kna bu bali bea Bibebe bwa tuto ye
Mutomo/ butokwa bwa tuto	Banana ba ituta ka za linceho mwa situlo sa bubusi, mwa Roma ku amana ni balumeli ba keleke.

Tuto ye kusufalizwe:

- § Babusi ba Roma ne bana ni maata aku keta ni ku toma kuli sicaba si latelela tumelo mañi.
- § Buñata bwa milao ye ne beilwe ki babusi bao, ye ne amana ni tumelo/silumeli ne isa zamaeleli ni milao ya Mulimu.
- § Balumeli ba ba sephala ne ba sika latelela milao yeo.
- § Kacwalo, balumeli ne ba ketululwa, ku nyandiswa, ku lengwa mwa litolongo mane cwale ni ku atulelwa koto ya lifu.

Mubusi Constantine, ya na busize kuzwa 306 kuya 337, na lumelezi batu ku eza litaba za silumeli. Linceho zeñata ze amana ni balumeli za ba teni:

- § Nyandiso ya balumeli ya feliswa.
- § Ku kokotelwa ili mukwa wa koto ya lifu kwa feliswa.
- § Balumeli ne se ba kona ku kopana patalaza, mwa libaka ze kwaluhile ni ku eza lisebezo ze kenile.
- § Mubusi Constantine a laela kuli lizazi la Sunda ibe lizazi leli zibahala ku ba la pumulo.
- § A susuweza zwelopili ya balumeli mwa litulo ze pahami kwa misebezi.
- § Ma Bishop mwa litolopo ni milonga-nyana ba ba bona ba bahulu ba likeleke.
- § Constantine afa maata a ku eza milao kwa ma bishop. Ne se ba kona ku fa likatulo ni ku bona kuli za latelelwa.

Ne ku ezahezi sika mañi nako yeo mubusi ha fa maata a cwalo kwa ma bishop?

- § Ma Bishopu ne ba kutekeha mwa sicaba.
- § Ne se bana ni likabelo zemwi zende ha ku bapiswa ni sicaba kaufela.
- § Ni hakuli cwalo, bakeñisa sa kuli ne ba eziwa hande, ma bishop ba ikutwa kuli neli musebezi/tukelo ya bona, ya ku bona kuli ba eza lika ze amana ni keleke ka mukwa ono tabisa mubusi.
- § Nako yeo, keleke ne i zamaiswa ahulu ki mubusi.

Kauhano ya keleke ya kwa mutulo ni ya kwa wiko:

- § Muleneñi wa puso ya Roma, ne li Roma ku zwelela koo.
- § Ni hakuli cwalo, mubusi Constantine, yena a chinca sipula sa mubuso wa hae ni ku si isa kwa Byzantium.
- § A yaha muleneñi woo, ku ba o munde luli, mi wa biziwa Constantinople ili ku mu tompa.
- § Kacenu le, u bizwa Istanbul.
- § Ma bishop ba Roma ni ba Byzantium ba ba batu bene bana ni maata ahulu mwa puso ya si Roma.
- § Bishopu wa mwa naha ya Roma a ipiza kuli ki yena “Papa”.
- § Ka sa mulaho wa lilimo ze ñata, Papa ya na inzi mwa Roma, ni mupatili ya na inzi mwa Constantinople ba kala ku lwanela ku ba fa situlo se si pahami ku fita yo muñwi mwa hala balumeli.
- § Ka samulaho wa lindwa zeñata, kauhano ya ba teni mwa hala keleke ya kwa mutulo ni ya kwa wiko, ka silimo sa 1054.
- § Keleke ya kwa mutulo ya ipiza Orthodox (Orthodox i talusa ku swala/ ku ba ni milelo ye lukile).
- § Keleke ya kwa wiko ya ipiza keleke ya katolika- Roman Catholic Church (Catholic ye talusa lifasi kaufela).

Ka ku feleleza, mubusi Constantine na lumelezi balumeli ku eza litaba za silumeli mi silikani sa mubuso wa naha ni kelekene si tisize lika zeñata ze nde. Silumeli ne si hulile, ni hakuli cwalo keleke ne izamaiswa ahuu ki mubusi. Ma bishop bene ba etelezi likeleke ba ba ni maata ahulu. Taba ye ya tisa ku lwnale litulo mi kwa mafelelezo, keleke ya kauhana fa hali mwa likalulo ze peli ili kauhani keleke ya Orthodox ni keleke ya katolika.

Kanti tuto ye italusa sikamañi ku luna kacenu?

- Babusi ba ne ba cincize lika ni lutulo za bona ku amana ni keleke ya balumeli.
- Taba ye ne ina ni bunde ni bumaswe::
 - Ø Bunde: Balumeli ne ba kona ku eza lika/ taleleza tumelo ya bona, ne se ku sina ku ba nyandisa.
 - Ø Bumaswe: Mubusi na na ni maata a matuna ahulu kwa likeleke. Na hile ma bishop maata, mi ni bona ne se ba eza lika mwa keleke ku ya ka ku tabibisa mubusi. isi kuya ka ku tabisa Mulimu.
- Likeleke za silumeli ne li kauhani mwa likaluli ze peli ze tuna: Ma Orthodox ni ba keleke ya katolika (Roman Catholic church).

Mu eze musebezi wa pili ni wa bubeli ni mwana mina.

Likalabo kwa musebezi:

Musebezi wa pili 1:

Mwa nako ya lilomo ze ñata ze ita mwa likiti-kiti **ze talu** za kwa mulaho, ka sa mulaho wa ku pepwa kwa **Kreste**, tumelo ya balumeli ne siyo hande kwa bayahi babañata mwa naha ya Roma, me ne ba na ni hakanyeho.

Balumeli ne ba sa lati ku lapela milimu isili, kakuli ka ku eza cwalo, ne ba ka loba **mulao wa pili** wa Mulimu.

Ku kapela milimu isili neli mulao ono beilwe ka mulao. Ki kalibaka leo, Balumeli hane ba **nyandiswa**. Mulelo tuna wa ba busi ba Roma ba bamwi neli wa ku yundisa/felisa **balumeli**. Ni hakuli cwalo, kwa mafelelezo a lilimo za likiti ze talu, batu ba bañata mwa puso ya siroma ne se bali **balumeli**, mi baba ñnat ane ba ekelelize. Silumeli ne si sili sa **butokwa**. **Mubusi Constantine** na bata ku hapa sicaba se situna sa ba lumeli kuli sibe sa hae, ili kuli abe ni **maata** mwa mubuso. Ka silimo sa 313, nalumeli ba fiwa liswanelo **ze swana**.

Musebezi wa bubeli 2

Eni, kaufela mina mu ikokobeze ku yo muñwi ka yo muñwi, mi mube ni buikokobezo kanuli Mulimu ha lati baikumusi kono ufa muhau ku ba ba ikokobeza.

Tapelo ya bo Ndate ni boma ye fiwa pili tuto isi ka tateka:

*Mulimu ya lateha. Lwa itumela kwa lizazi la kachenu
Fuyola bashemi ni banana ba luna
Tusa kuli lukone ku lemuha ku bateni kwa hao
Fuyola tuto ye lu taba ni yona
Lwa kupa, ulu lute mo lu swanela kuku sebeleza
Mi ulutuse ku eza tato ya Hao
Kuli lu hule mwa kuba bukaufi ni wena
Luma Jesu ato lunga
Mi ulutuse kuba baba itukiselize ku mukatanyeza*

Amen